

NOWE W ETP

TEATR EMIGRACJI – NOWE POKOLENIE

W Encyklopedii Teatru Polskiego pracujemy nad zgromadzeniem obszernej wiedzy na temat polskich artystów i teatrów pracujących poza krajem – w przeszłości i obecnie. Uzupełniamy biogramy i historię zespołów, integrujemy wiedzę o archiwaliach, poddajemy badaniu zbiór zdeponowany w 2008 roku w Instytucie Teatralnym przez Irenę Delmar-Czarnecką, prezesa ZASP-u za Granicą (pisze o tym zbiorze na łamach „Monitora” Piotr Dziewoński). We współpracy z prof. Karoliną Prykowską-Michalak oraz jej zespołem badawczym tworzymy specjalną mapę teatralnej działalności polskich emigrantów na wszystkich kontynentach. Niektóre historie będziemy publikować również w naszym piśmie [red.].

DOROTA KOŁODZIEJCZYK

Trap Door Theatre, Chicago

Teatr Trap Door został założony w 1990 roku w Chicago przez Beatę Pilch, Amerykankę polskiego pochodzenia oraz Seana Marlowa. Przez kilka pierwszych lat teatr miał charakter wędrowny, grał na europejskich scenach: w Berlinie, Sztokholmie i Zakopanem, poszukując własnej formy ekspresji. Trap Door jest teatrem czerpiącym z tradycji europejskiego teatru modernistycznego i awangardowego. Beata Pilch, dyrektorka artystyczna, lokuje źródło swojej fascynacji teatrem w młodzieńczym doświadczeniu pracy w Teatrze Witkacego w Zakopanem, z którym Trap Door współpracuje do tej pory.

Teatr zainaugurował swoją działalność w polonijnym Chopin Theatre w Chicago inscenizacją *Wariata i zakonnicy* Witkacego, oczywiście w angielskim przekładzie (czerwiec 1994). W 1996 roku młody teatr został doceniony za *Pokojówki* Jeana Geneta prestiżowym wyróżnieniem After Dark and Orgie Awards za najlepszą grę aktorską dla Seana Marlowa i była to pierwsza z bardzo wielu nagród, wyróżnień i nominacji, którymi doceniono artystyczną pracę teatru. Na swoją siedzibę Trap Door wybrał dawny warsztat maszynowy w Bucktown, niegdysiejszej polonijnej dzielnicy Chicago. Sala mieszcząca 45-osobową widownię, ulokowana przy restauracji na Cortland Street, jest domem Trap Door do dziś. Zespół zaliczany jest do teatrów off-loop (the Loop to Chicagowskie centrum wyznaczone trasą kolejki miejskiej w kształcie pętli), czyli ulokowanych poza mainstreamem teatralnej metropolii. Ze względu na stałe miejsce prezentacji oraz pracę opartą na stałym zespole, Trap Door nie jest teatrem typowym dla amerykańskiego rynku. Profil artystyczny

teatru, rozwijany od początku we współpracy z europejskimi teatrami i reżyserami gościnnymi, czerpie ze źródeł europejskiej tradycji teatru awangardowego, z ekspresjonistycznego modernizmu, z poszukiwań

Jean Genet, *The Maids*, reż. Jeff Goode prem. luty 1996. Na zdjęciu Sean Marlow. Fot. trapdoortheatre.com

sztuk eksperymentalnych, z postrzegania teatru jako sztuki zaburzającej komfort i zastany porządek; w inscenizacjach kładzie się nacisk na ruch sceniczny, nierealistyczną scenografię, odważną, nieograniczoną racjonalnością i psychologizmem grę aktorską. Trap Door oferuje widzom, jak podkreśla dyrektorka, doświadczenie teatralne odmienne od tego, co typowe dla scen amerykańskich.

Beata Pilch od 1996 roku współpracuje z Mateiem Vişniecem, rumuńskim wizjonerem teatru i dramatopisarzem, którego poznała w czasie wizyty Trap Door we Francji. Ta współpraca pozwoliła rozwinąć międzynarodową rozpoznawalność teatru. Zespół z Chicago wystawiał na scenach europejskich i brał udział w wielu festiwalach w Europie: we Francji, na Węgrzech, w Polsce, Rumunii i Mołdawii, a także w Hiszpanii. Od 2015 roku teatr ma swoją międzynarodową odnogę, Trap Door International, z siedzibą w Barcelonie. Inicjatywę tę zainaugurowało przedstawienie *Blood on the Cats Neck* Rainera Wernera Fassbindera, w reżyserii Beaty Pilch, wystawione z sukcesem w Tinta Roja w Poble Sec w Barcelonie. Teatr ma również program dla początkujących aktorów – Trap Open. W czasie pandemii Trap Door rozwinął cyfrową formułę swojej sztuki, w realizacjach na żywo oraz odtwarzanych,

a także montowanych z niesynchronicznych elementów inscenizacji w różnych miejscach.

Trap Door wystawia przedstawienia w języku angielskim, w przekładzie z języka polskiego, francuskiego, niemieckiego i rumuńskiego. Beata Pilch podkreśla, że język sztuki łączy się w jej wizji teatru nierozdzielnie z jego performatywną stroną, stąd ciągłe poszukiwania ekspresji i poszerzanie wyobraźni teatralnej. Trap Door zaprezentowało wiele sztuk polskich dramatopisarzy: Witkiewicza, Gombrowicza, Mrożka, Różewicza, Głowackiego, Masłowskiej. Teatr wystawia też dramaty francuskie (Genet, Camus, Sartre, Ionesco, Arrabal, Notte), niemieckie (Fassbinder, Schimmelpfennig, von Mayenburg), austriackie (Schnitzler, Schwab), czeskie (Havel, Čapek), rumuńskie (Vişniec), argentyńskie (Copi), szwajcarskie (Frisch), fińskie (Ruohonen), klasykę (Marlowe) oraz dramat amerykański (od Tennessee Williamsa po współczesnych autorów). Trzon repertuaru tworzy europejski dramat awangardowy i modernistyczny, uzupełniany amerykańskim dramatem współczesnym i międzynarodowym, w tym środkowo- i wschodnioeuropejskimi sztukami drugiej połowy XX wieku oraz współczesnymi. Przedstawienia Trap Door reżyserowało wielu zagranicznych reżyserów.

Sławomir Mrozek, *Tango*, przekł. Ralph Manheim i Teresa Dzieduszycka, reż. Emily

Lotspeich, prem. 21 lutego 2019. Na zdjęciu: Logan Hulick, Katelyn Lane, Keith Surne i Dennis Bisto. Fot. Chris Popio / trapdoortheatre.com

Lista przedstawień Trap Door

(od najnowszych; niektóre tytuły są aktywnymi linkami do pełnego opisu przedstawienia – autora, reżysera, scenarzysty, obsady)

[2023/2024](#)

The Pragmatists

[2022/2023](#)

Bowie in Warsaw, Joan and the Fire, Princess Ivona, The Ugly One

[2021/2022](#)

Medea Material, The Martyrdom of Peter Ohey, Queen C, Dinner with Marx

[2020/2021](#)

And Away We Stared, Discourse Without Grammar, Decomposed Theatre, ALAS

[2019/2020](#)

Lipstick Lobotomy, The White Plague, Love and Information

[2018/2019](#)

The Killer (maj), *25/25 Festival* (obchody 25 rocznicy założenia Trap Door), *Tango, The Old Woman Broods, Naked*

[2017/2018](#)

Monsieur D'eon is a Woman, Letter of Love (The Fundamentals of Judo), The Locketeer, THEY, Occidental Express

[2016/2017](#)

Into The Empty Sky, The Resistible Rise of Arturo Ui, Phèdre, Fantasy Island for Dummies

[2015/2016](#)

No Matter How Hard We Try, How to Explain The History of Communism to Mental Patients, The Duchess of Malfi, The Fairytale Lives of Russian Girls

[2014/2015](#)

The Universal Wolf, The Woman Before, La Bête, Cookie Play, John Doe (premiera w Polsce: sierpień 2014; Chicago: wrzesień 2014; Polska: luty 2015)

2013/2014

Regarding the Just (czerwiec; Francja: listopad 2014), *Vatzlav*, *Judith: A Parting from the Body*, *Blood on the Cat's Neck*, *The Balcony*

2012/2013

Core of the PUDEL: Gutting the Legend of Faust, *The Unveiling and Dozens of Cousins*, *The Arsonists*

2011/2012

Smartphones, *Anger/Fly*, *They Are Dying Out*, *the word progress on my mother's lips doesn't ring true*; *OVERWEIGHT*, *unimportant: MISSHAPE – A European Supper*

2010/2011

First Ladies, *Hamletmachine*, *Me Too*, *I am Catherine Deneuve* (Chicago: październik 2010; Georgia: grudzień 2010; Washington D.C.: kwiecień 2011; Francja: kwiecień 2012)

2009/2010

Chaste: An Awful Comedy, *Minna*, *12 Ophelias: A Play with Broken Songs*

2008/2009

A Couple of Poor, *Polish-Speaking Romanians*, *Horses at the Window* (marzec; Rumunia: maj 2009; Virginia i Nowy Jork: listopad 2009), *The Unconquered*, *No Darkness Round My Stone*

2007/2008

Beholder, *The Beastly Bombing*, *Eva Peron*, *Emma* 2006/2007

The Swan, *Alice in Bed*, *The Bitter Tears of Petra Von Kant*

2005/2006

Request Programme, *The Fourth Sister*, *Old Clown Wanted* (prem. w Nowym Jorku: październik 2005; w Chicago: grudzień 2005; w Rumunii: maj 2007)

2004/2005

The Crazy Locomotive, (Chicago Remount: wrzesień 2005; New York Fringe Festival: sierpień 2005; tournée rumuńskie: maj 2007), *AmeriKafka*, *People Annihilation or My Liver is Senseless*, *Letters to the President*, *Garden of Delights*

2003/2004

The Venetian Twins, *Katzelmacher*, *Nana*, *The Flies* 2001/2002

The Architect and Emperor of Assyria, *Quills*, *The Shoemakers*

2000/2001

Automobile Graveyard, Morocco, Porcelain, Night Coil, The History of the Devil, Baal, Ten Tiny Fingers, Nine Tiny Toes

1999/2000

Forty-Deuce, The Homosexual, (or The Difficulty of Sexspressing Oneself), Pitchfork Disney, La Ronde, Lebensraum, The Crazy Locomotive, Pre Paradise, Sorry Now

1998/1999

Bondage, Feedlot, The Killing Game, Polaroid Stories, Poona the Fuck Dog, Orpheus Descending, Squat, a play with music

1997/1998

Alien Hand, The Mother, Sugar Down, Billie Hoak, Bremen Freedom, Road to Nirvana, Feverdream Cocktail

1996/1997

Some Things You Need to Know Before the World Ends, Dad's Ham, Dutchman, Big Mother, Audience: The Vanek Plays, Deathwatch, Boys of the Peggy August Club, Troy Women, The White Whore and the Bit Player

1995/1996

Blood on the Cat's Neck, Tattoo, Orgasmo Adulto Escapes from the Zoo, Trapunto: A Patchwork of Solo Performances, The Maids, The Gnädiges Fräulein, Aria Da Capo, The Saints, Dr. Faustus, The Inevitable Crunch Factor

1994/1995

Women Behind Bars, Ivona, Princess of Burgundia, Birdbath, The Madman and the Nun

Teatr przygotowuje średnio 4 premiery w roku. Zespół liczy 31 osób, z czego 19 aktorów z wykształceniem zawodowym, 4 osoby personelu administracyjnego i 2 technicznego. Zespół aktorów jest międzynarodowy.

Kierownictwo teatru:

Beata Pilch – dyrektorka artystyczna – od 1994,
Nicole Wiesner – managing director – od 1999,
David Lovejoy – associate managing director – od 2019, Lauren Fisher – development director – od 2021.

Roczny budżet teatru wynosi 200 000 USD, średni koszt jednej produkcji to 12 000 USD. Aktorzy i personel teatru nie są zatrudnieni, pracują w ramach wolontariatu.

Trap Door istnieje i pracuje dzięki wsparciu finansowemu organizacji

dobroczynnych oraz wspierających kulturę. Sponsorami teatru było bardzo wiele organizacji na szczeblu lokalnym, krajowym oraz międzynarodowym, między innymi: The Chicago Saints, The Illinois Arts Council, The Mayer & Morris Kaplan Foundation, The National Endowment for the Arts, The Goethe Institut, The Swiss Benevolent Society Chicago.

Trap Door współpracuje regularnie z różnymi instytucjami amerykańskimi i europejskimi. Teatr otrzymał wiele nagród i nominacji do nagród: amerykańskich i międzynarodowych, między innymi Joseph Jefferson

Award, After Dark Award, The Cultural Programs of the French Embassy Award W kategorii teatru spoza mainstreamu, utożsamiającego się ze sztuką poszukującą, niespokojną i zaangażowaną, Trap Door jest jednym z najważniejszych teatrów w Chicago. Od osiemnastu lat latem pokazuje swoje spektakle w Europie, między innymi we Francji, Rumunii, na Węgrzech, w Polsce i Mołdawii. Jest zapraszany na międzynarodowe festiwale teatralne.

Recenzje prasowe (wybór)

Staff Pick: Best off-Loop theater – „Chicago Reader”;
„Occidental Express” reviewed by Jacob Davis – „Around the Town” *War cries* – „Chicago Reader”;
REVIEW: „John Doe’ by Trap Door Theatre” – „Chicago Tribune”; *Being for the Benefit of Mr. Ohey: A Review of „The Martyrdom of Peter Ohey” at Trap Door Theatre* – „Newcity Stage”;
Monsieur d’Éon Is a Woman tells the story of a remarkable gender-bending life – „Chicago Reader”;
Best String of Theatrical Stunners – „Chicago Reader”;
Bodan Nastase, *Trap Door Theatre’s „How to Explain the History of Communism to Mental Patients”*;
How to Explain the History of Communism to Mental Patients – „Chicago Reader”.

Oficjalna strona Trap Door

<https://trapdoortheatre.com/>

DOROTA KOŁODZIEJCZYK

Trap Door Theatre, Chicago

Dorota Masłowska, *Bowie in Warsaw*, przekł. Soren Gauger, reż. Paweł Świątek, Trap Door Theatre, Chicago, prem. 18 maja 2023. Fot. trapdoortheatre.com

Matei Vişniec, *Migraants!*, reż. Beata Pilch, prem. 17 listopada 2018, Barcelona. © Elisabé

Przedstawienie w ramach Trap Door International. Fot. Elisabet Mabres /
trapdoortheatre.com

Monitor ETP 2024 • nr 4

Nowe w ETP | Teatr emigracji – nowe pokolenie